

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Historiolitteraria 19 (2019)

ISSN 2081-1853

DOI 10.24917/20811853.19.22

VARIA

Tadeusz Budrewicz

ORCID 0000-0003-4557-7260

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Profesor Stanisław Burkot (1932–2019)

Stanisław Burkot¹ urodził się 4 października 1932 roku w Turzy, gmina Rzepiennik Strzyżowski, powiat Gorlice. Był synem Antoniego i Anny z domu Frysztak. Rodzice posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni 4,95 hektara. Szkołę powszechną ukończył w Ciężkowicach podczas okupacji, naukę kontynuował w Gorlicach, gdzie zdał maturę w roku 1950. W tymże roku podjął studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Ukończył je w 1953 roku i od 1 września podjął pracę w macierzystej uczelni jako asystent na Wydziale Filologiczno-Historycznym. Studia magisterskie odbył w trybie indywidualnym, kończąc je jako ekstern (23 czerwca 1955). Pracę magisterską, wykonaną pod kierunkiem Wincentego Danko, napisał na temat *Powstanie styczniowe w powieściach Józefa Ignacego Kraszewskiego*. Studia doktoranckie podjął w roku 1955 w Instytucie Badań Literackich. Pod kierunkiem Kazimierza Wyki przygotował pracę doktorską na temat: *Powieści współczesne Józefa Ignacego Kraszewskiego (po roku 1863)*, której obrona odbyła się 24 kwietnia 1960 roku. Habilitację, na podstawie monografii *Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku* (1968), uzyskał w marcu 1968 roku na macierzystym wydziale krakowskiej WSP. Tytuł profesora nauk humanistycznych otrzymał 29 października 1977 roku.

Przez całe życie zawodowe był związany z uczelnią krakowską. W latach 1953–1957 był zatrudniony na stanowisku asystenta, w latach 1957–1960 był starszym asystentem, w latach 1960–1969 adiunktem, od 1969 do 1977 roku docentem, a od 1977 roku – profesorem w WSP w Krakowie. Po uzyskaniu uprawnień emerytalnych pracował w wymiarze pół etatu (2003–2005). W latach 1968–1982 dodatkowo prowadził wykłady i seminaria z dziejów dramatu i teatru w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie. W macierzystej uczelni – obok zajęć dydaktycznych z zakresu literaturoznawstwa – pełnił odpowiedzialne

---

¹ Wszystkie dane biograficzne według teczeki personalnej w Archiwum Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie: Arch. AP – Kraków, sygn. 2071/5.

funkcje administracyjne: był kuratorem Koła Naukowego Polonistów (1967–1981), prodziekanem Wydziału Humanistycznego (1968–1969), dziekanem Wydziału Humanistycznego (1971–1972), prorektorem do spraw ogólnych (1984–1987), dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej (1987–1990), kierownikiem Zakładu (następnie: Katedry) Literatury XX wieku (1993–2003). Od 1966 roku był członkiem Komisji Historycznoliterackiej PAN, pełnił funkcję redaktora „Rocznika Komisji Historycznoliterackiej PAN”, był też członkiem redakcji „Ruchu Literackiego”. Otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1973), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1980), był odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1980).

Był literaturoznawcą, to jest: historykiem literatury i krytykiem literackim; teoretykiem literatury i edytorem; zajmował się tekstami paraliterackimi, takimi jak gatunek podróży, i arcydziełami literackimi. Równie kompetentnie pisał o twórcach wybitnych, takich jak Norwid czy Białoszewski bądź Różewicz, jak i o utworach piszących chłopów, jak choćby Feliks Boroń. Zawsze obok pasji poznawczej na jego tekstach dostrzega się stempel: zweryfikowane pod względem faktograficznym, bio-bibliograficznym i tekstologicznym. Jako historyk literatury zostanie w dziejach polskiej nauki znawcą biografii literackiej Józefa Ignacego Kraszewskiego. Był autorem monografii *Powieści współczesne 1863–1887 Józefa Ignacego Kraszewskiego* (1967), *Kraszewski. Szkice historycznoliterackie* (1988) oraz edytorem wielu powieści tego pisarza. Przede wszystkim jednak przygotował edycję listów Kraszewskiego do rodziny. Ktokolwiek chce i będzie chciał w przyszłości zrozumieć wiek zaborów w całej jego złożoności, ten musi sięgnąć po tę edycję.

Dla historii i dla teorii literatury niezwykle ważną wagę dokumentacyjną miała wydana przez Burkota książka *Kraszewski o powieściopisarzach i powieści* (1962). Podobnie ważna jest edycja *Wspomnień Wołynia, Polesia i Litwy* Kraszewskiego (1985), która wręcz zapoczątkowała zainteresowania literackim obrazem Kresów oraz gatunkiem podróży jako formą antropologii łączącej egzotykę i codzienność. Do tej edycji wciąż wracają nowe pokolenia literaturoznawców, a monografia S. Burkota *Polskie podróżopisarstwo romantyczne* (1988) jest niezmiennie klasyczną lekturą każdego, kogo interesują formy literatury faktu.

Od pół wieku w ciągłym użytkowaniu jest *Obraz literatury polskiej*. Stanisław Burkot przygotował dla tej serii zarysy syntetyczne Józefa Rogosza, Władysława Sabowskiego, Włodzimierza Wolskiego, Franciszka Żyglińskiego. Jako historyk literatury najczęściej publikował w „Ruchu Literackim”. Jako krytyk literacki był przez dwie dekady stałym współpracownikiem „Miesięcznika Literackiego”. Publikował tu również studia teoretycznoliterackie, takie jak pionierskie wówczas prace o psychoanalizie czy o kategorii pokolenia w badaniach literaturoznawczych, głównie jednak skupiał się na literaturze nowych doświadczeń społecznych. Zajął się przede wszystkim poezją i prozą nurtu chłopskiego. Rozumiał ją jak mało kto, gdyż sam pochodził z rodziny chłopskiej. Był znawcą twórczości Tadeusza Nowaka, Juliana Kawalca, Stanisława Młodożeńca, Stanisława Piętaka. Przygotował cenną monografię o prowokacyjnym tytule *Marchołat na Parnasie* (1980), która przyniosła opis nurtu

chłopskiego uwzględniający perspektywy historyczne. Nie godził się na jednostronną interpretację tej literatury, obejmującą ów nurt wyłącznie jako odbicie przemian polityczno-socjologicznych w Polsce po drugiej wojnie światowej. Sięgał głębiej – do mitu inteligenta pochodzenia chłopskiego, do symboliki Ostapa Bondarczuka, do indywidualnych losów i postaw przedstawicieli ludu, którzy polską kulturę narodową nasycali wartościami kultury swych rodzinnych okolic na długo przed wojną. Profesor Burkot nie kwestionował nigdy autentyczności doświadczeń i tragicznego rozdarcia duchowego tego nurtu, był wielkim admiratorem Tadeusza Nowaka i Wiesława Myśliwskiego, ale jako historyk literatury wносił do opisu szeroką perspektywę dziejową. Z kolei jako przedstawiciel generacji, która doświadczyła wojny i okupacji, w książkach o Mironie Białoszewskim czy Tadeuszu Różewiczu wyjaśniał tajemnice ich poetyckiego obrazu świata nie samymi tylko doświadczeniami generacyjnymi, lecz rozpiętymi ponad tym porządkiem uniwersalnymi kategoriami etyki i estetyki.

Z uprawiania bieżącej krytyki literackiej oraz z potrzeb i doświadczeń nauczyciela akademickiego wyrosły zarysy syntetyczne literatury współczesnej. To *Współczesna literatura polska. Przewodnik i materiały* (1974, 1977); *Proza powojenna: 1945–1987. Analizy i interpretacje* (1984, 1991); *Spotkania z poezją współczesną* (1977); *Literatura polska w latach 1939–1989* (1993); *Literatura polska w latach 1939–1999* (2002, 2003); *Literatura polska w latach 1986–1995* (1996, 1997); *Literatura polska po 1939 roku* (2006, 2007, 2010). Każda z nich miała po 2–3 wydania – to dowód, że były potrzebne, a ich autor dobrze się przysłużył polskiej nauce i oświacie.

W dorobku pisarskim Stanisława Burkota znajduje się kilkanaście wypowiedzi dotyczących studiów polonistycznych oraz polonistycznej praktyki szkolnej. Autor był nie tylko profesorem uniwersyteckim. Żywo interesował się sprawami oświaty i szkoły. Przez wiele lat był przewodniczącym Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego. Zabierał głos w publicznych dyskusjach przy okazji kolejnych reform w oświacie. I był to głos nacechowany troską o formacyjność nowych pokoleń, a także głos domagający się zmian odważnych, sięgających podstaw oświaty powszechnej. Tak jak to zdanie, które szczególnie dziś warto powtarzać: „Nasz system jest chory, bo zadowala się reformami pozornymi, jego zasadą pozostaje pouczanie”.

Przez lata pracy dydaktycznej w WSP (kolejne nazwy uczelni: Akademia Pedagogiczna, Uniwersytet Pedagogiczny) zajmował się literaturą XIX i XX wieku oraz teorią literatury. Atrakcyjny i błyskotliwy jako wykładowca; wymagający, ale sprawiedliwy egzaminator, cieszył się powszechnym szacunkiem zarówno współpracowników, jak i studentów i doktorantów. A miał też rzadką umiejętność ciekawego gawędzenia o sprawach tak od nauki odległych jak sport, zbieranie grzybów czy świat starych zegarów. Do końca życia utrzymywał kontakty z Instytutem Filologii Polskiej.

Zmarł w Krakowie 1 czerwca 2019 roku. Pogrzeb odbył się 7 czerwca na cmentarzu Batowickim.